

דרום מערב אנגליה – אוקטובר 2009

ד"ר גבריאלה עילם

פפטמבר 2004

כך כתבתי בהקדמה למאמר על טיול לאזור האגמים בבריטניה בשנת 2004: "עבור מי שיש לו מוגבלות בניידות, כל נסיעה ובוודאי נסיעה לחו"ל מחייבת הכנה ותכנון מדוקדקים מראש.

במהלך השנים האחרונות אחת מההנאות היותר גדולות שלי ושל בן-זוגי לחיים (בעלי) הן טיולים בבריטניה. הנופים מגוונים, אנו מטיילים באזורים שונים, בערים, כפרים ועיירות שלכל אחד מהם אופי שונה וסגנון שונה. בקיצור ארץ יפה מאד, מטופחת, מסבירה פנים לתיירים, גם לתיירים עם מוגבלות בניידות.

למה דווקא לבריטניה?

למיטב ידיעתי, בריטניה (אנגליה, סקוטלנד ווילס) היא הנגישה ביותר מבין מדינות אירופה. בנוסף לנימוס האנגלי (שעדיין קיים בבריטניה במקומות רבים) יש התייחסות חיובית מאד לאנשים עם קושי או מוגבלות בהליכה (עם או ללא כיסא גלגלים). בכל המקומות שבהם בקרנו נתקלנו במודעות גבוהה מאד לתיירות, עם תשומת לב לנגישות מרבית עבור אנשים עם מוגבלות בניידות (כמובן בהתאם לאופי האתר ולתקופה שבה נבנה המבנה). בהרבה אתרים ומבנים תיירותיים עתיקים ישנם סידורים מיוחדים המאפשרים לאנשים בכיסאות גלגלים או עם מוגבלות בהליכה להיכנס לפחות לחלקים מהאתר. באתרי האינטרנט הרשמיים של יישובים ושל אתרי תיירות מופיעים לרוב נתונים מפורטים על מידת הנגישות ותנאי הנגישות לאנשים עם מוגבלות. אתרי האינטרנט האלה משמשים אותנו לתכנון הטיולים שלנו לפני הנסיעה.

בכל מרכז עירוני יש סניף של Shopmobility בו ניתן לשכור למספר שעות עזרי ניידות למתקשים בהליכה (קלנועית חשמלית - scooter, כסא גלגלים ידני או ממונע) כדי לאפשר ניידות בתור ובקניות. בכל אתר תיירות רשמי ובאתרים ציבוריים המיועדים לתיירים קיימת אפשרות לשכור או לקבל בכניסה כלי עזר לניידות (לרוב כסא גלגלים).

בפריפריה או בכניסה לכל יישוב בינוני ומעלה ישנו סופרמרקט גדול הקרוי בשם כללי Superstore. בכניסה לכל סופר-סטור ישנו ציוד סיוע לניידות, החל מהליכון ועד לכיסא גלגלים ממונע – השימוש בתוך החנות ללא תשלום."

אוקטובר 2009

מאז הטיול בספטמבר 2004 בקרנו כמה פעמים בחלקים שונים בבריטניה (אנגליה, סקוטלנד ווילס) ובכל פעם מצאנו שיפור משמעותי נוסף בנגישות, בשירות הנגיש ובאופן כללי בהתייחסות לאנשים עם מוגבלות.

ההנאה שלי מטיולים האלה באנגליה בכלל ומהטיול האחרון בפרט מתפרשת על טווח רחב של תחומים ומישורים שהם הרבה מעבר להנאה מעצם החופשה.

הנופים, הירוק, המים, היישובים הקטנים והמטופחים, האדיבות והנימוסים ומעל הכל, בכל המקומות, המובנות מאלין, הבולטת מאד לתיירת/ת ישראלית, של נגישות הסביבה ושירות נגיש לאנשים עם מוגבלות.

היישום של חוק הנגישות באנגליה ניכר בכל מקום ואפשר לראות באופן ברור את השינוי בתפיסת התכנון והעיצוב של הסביבה והשירות לא רק במובנים של נגישות מינימלית אלא, ברוב המקומות, גם יותר מכך: נגישות בנוחות. את התוצאה של סביבה פיזית וחברתית נגישה רואים באופן ברור בשטח. במרכזי הקניות, במרכזי הערים, באתרי התיירות. בכל מקום פוגשים הרבה מאד אנשים, בני ובנות כל הגילים (צעירים, מבוגרים וקשישים) שיש להם קושי זמני או קבוע בניידות והם משתמשים בעזרים שונים: מקל הליכה, קביים, כסאות גלגלים ידניים ובעיקר כיסאות גלגלים ממונעים וקלנועיות וגם הרבה מאד רולטורים (הליכונים עם גלגלים). הקהל שפגשנו במרכזי הערים ובאתרי התיירות כלל ברובו תושבי המקום או תיירים אנגלים. בעונה זו של השנה ובאזורים אלה במיוחד יש ככל הנראה בעיקר תיירות פנים. בחלק מהיישובים הקטנים והישנים יש נגישות לרוב חלקי היישוב המעניינים ו/או המסחריים אך לא בכל מקום הנגישות נוחה במיוחד. לדוגמא: חלק ממשטחי ההליכה אינם נוחים ולעתים קשים למעבר בגלל שקעים או בליטות. אבל גם מקומות אלה כמעט תמיד מאפשרים גישה עצמאית גם לאנשים המשתמשים בעזרי ניידות והתוצאה בולטת לעין: בכל מקום מעניין מבחינה מסחר, נוף, תיירות, רואים אנשים בכל הגילים עם מוגבלות בניידות ועם עזרי ניידות שונים.

היבט אישי

במהלך הטיול השתמשתי חלק מהזמן ברולטור, שבלעדיו אינני יכולה ללכת. במקומות שבהם היה צורך להתגבר על מרחקים גדולים, על שיפועים או על משטחי הליכה עם הרבה שקעים ובליטות, השתמשתי בכיסא גלגלים. והרגשתי שייכת. לא שונה. לא צריכה להתנצל על היכולות שאין לי. כי כאן, כך משדרת הסביבה הפיזית והאנושית, אדם עם מוגבלות בהליכה הוא חלק בלתי נפרד מכלל הציבור. אין ביכולתי לקבוע מהם הגורמים לכך שהמציאות הפיזית והאנושית שאני, כתיירת, פוגשת בבריטניה כל כך הרבה יותר נגישה מאשר בישראל. החוק הבריטי שונה אמנם מהחוק הישראלי, אך חוק הנגישות בישראל, התקנות (שרובן עדיין לא בתוקף אך יש טיטות) והתקנים הקשורים לנגישות לאנשים עם מוגבלות הם לא פחות מתקדמים ולא פחות טובים מהחוקים בבריטניה. ייתכן שבבריטניה יש יותר אכיפה. ייתכן שהאנגלים פשוט מקיימים את דרישות החוקים בכלל לרבות חוקי ההנגשה הפיזית והנגשת השירות כיוון שהם באופן כללי שומרי חוק יותר מהישראלים. ייתכן שנעשתה בבריטניה יותר פעילות מכוונת להגברת מודעות הציבור ונותני השירות והרי מלכתחילה מדובר בתרבות שונה הן מבחינת יחסי אנוש והן מבחינת היחס לשירות. ואולי כל הדברים גם יחד. העובדה היא שהרגשת השייכות והשוויון שחוויתי הוקרנה מהסביבה הפיזית הנגישה ובתוכה השילוט המוצב בבתי עסק, בתי קפה, מסעדות ואתרי תיירות ומזמין לקוחות עם מוגבלות לבקש סיוע בהתאם לצורך. ההרגשה הזו קיבלה חיזוק מהיחס האנושי שהתבטא לא רק בהיענות לבקשות אלא גם בהתנצלות של נותני השירות כשהמקום אינו נגיש כולו, אינו מספיק נגיש, או אינו נוח לשימוש של אדם עם קושי או מוגבלות בהליכה. ההתרשמות שלי היא שאנשים רבים בבריטניה מודעים יותר ומבינים טוב יותר מאשר בישראל את החשיבות של נגישות ואת הזכות לגישה נוחה לכל אדם גם אם יש לו/ה קושי או מוגבלות.

דוגמאות לשילוט מזמין ללקוחות עם מוגבלות

נגישות ביישובים

מרכזי הערים לרוב גדולים מאד ומגרשי החניה לרוב מרוחקים מהאזור המעניין לקניות או לביקור תיירותי. כך נוצר מצב שיותר אנשים מתקשים ללכת במרכז העיר ומשתמשים באמצעי עזר כמו כיסא גלגלים או קלנועית. כאמור אפשר לשכור אמצעי עזר כאלה בסכום סמלי (או תמורת פיקדון בלבד המוחזר לאחר השימוש) במרכזי ה – Shopmobility הנמצאים בכל עיר וכמעט בכל עיירה. לצד השילוט המכוון למגרשי החניה של מרכז העיר יש גם שילוט ל- Shopmobility .

בעיר אקסטר EXETER רואים בברור שמרכז העיר עבר חידוש ושיפוץ בשנים האחרונות. באזור המיועד רק להולכי רגל ולאוטובוסים של התחבורה הציבורית הנגישות אינה רק לצורכי אנשים עם מוגבלות אלא עשויה כך שהיא מספקת נוחות לכלל הציבור. מדרכות רחבות עם ריצוף אחיד ללא בליטות ושקעים. ספסלים לישיבה בעיצוב אלגנטי, חלקם עם וחלקם ללא משענות ידיים, משמשים עוברים ושבים למנוחה, לאכול כריך או ממתק שקנו בחנות הסמוכה. במעברי החצייה במקום להנמיך את המדרכה הגביהו את הכביש אל מפלס המדרכה כדי לאפשר מעבר למשתמשים בכיסא גלגלים או בקלנועית ומעבר נוח להורים עם עגלות תינוק ולקונים עם עגלת קניות. בתחנות האוטובוס במרכז העיר גובה המדרכה מותאם למפלס הכניסה לאוטובוס. בסכנת התחנה יש הרבה מקומות ישיבה עם משענות ידיים וגם ללא משענות ידיים. יש מקום פנוי לכיסא גלגלים לצד מקומות הישיבה. הקירות של סכנת התחנה שקופים (אין פרסומות) כך שהנוסעים הממתינים בתחנה יכולים לראות מתוכה את המתרחש בחוץ בכל הכיוונים.

הרחוב הראשי במרכז העיר EXETER (להולכי רגל ולתחבורה ציבורית בלבד)

במרכז העיר EXETER ספסלים בעיצוב חדשני
מקומות הישיבה חלקם עם וחלקם ללא משענת יד

**הגנה על העצים וסימון לאנשים עם ליקויי ראייה במרכז העיר EXETER
עיצוב ההגנה והסימון בסגנון חדשני ואלגנטי התואם את ריהוט הרחוב.**

תחנת אוטובוס נגישה במרכז העיר EXETER

**בתוך התחנה שילוט אלקטרוני מתחלף.
מיקום השילוט: גבוה מדי. הצבעים: אדום על שחור. הגודל: קטן מדי.**

נגישות התחבורה הציבורית באוטובוסים

בכל היישובים שבהם ביקרנו באזור של דרום מערב אנגליה – מבאת' (BATH) דרך אקסטר (EXETER), במחוז קורנוול (CORNWAL) ולאורך החוף הדרום מערבי, נראה באופן ברור שבוצע פרויקט נגישות מקיף של התחבורה הציבורית. האוטובוסים בעלי רצפה נמוכה ללא מדרגה בכניסה לתוך האוטובוס. בכל אוטובוס יש בדלת הכניסה שלייד הנהג רמפה מתקפלת. תחנות האוטובוס (שהן לעתים ישנות מאד) הונגשו. גובה המדרכה בתחנות האוטובוס הותאם (באמצעות שיפוע מתון של המדרכה) לגובה מפלס הכניסה לאוטובוס.

הנוסעים נכנסים לאוטובוס שרצפתו במפלס המדרכה בתחנה ללא מדרגה. הנהג צריך להוריד את הרמפה רק באותם מצבים בהם נוסע מתקשה להתגבר על המרווח שנותר בין האוטובוס ובין המדרכה כגון: נוסע/ת המשתמש ברולטור, בכיסא גלגלים או בקלנועית, נוסע/ת המגיע עם עגלת קניות או עם עגלת תינוק. הרמפה הפתוחה מתגברת על המרווח בין רצפת האוטובוס לבין המדרכה ללא שיפוע או בשיפוע כמעט בלתי מורגש.

**גובה משטח התחנה זהה למפלס הכניסה לאוטובוס.
(שימו לב: בתמונה המיקום של מכסי הביוב בתחנה קצת מפריע לנוחות ההולכים).**

השילוט על עמוד תחנות האוטובוס קטן מאד וקשה לראות את מספרי הקווים העוצרים בתחנה (גם למי שאין לו קושי או לקות ראייה). על הכביש כתוב לרוב באותיות גדולות מאד: **BUS STOP** ומסומנים גבולות התחנה כך שניתן לזהות מרחוק את מיקומה.

המדרכה שהוגבהה באזור התחנה מסומנת לרוב בצבע לבן המנוגד לצבע השחור/אפור-כהה של האספלט בכביש.

המשטח של שפת המדרכה המוגבהת בתחנה עשוי מרקם שונה מזה של המדרכה כך שניתן לחוש אותו גם באמצעות כף הרגל או מקל נחייה.

שלט המספר והיעד על גבי האוטובוסים גדול מאד והכיתוב עבה מאד, הרבה יותר גדול ועבה מאשר באוטובוסים בישראל.

רקע השילוט שחור, הכיתוב לרוב בצבע ענבר או צהוב (בולט מאד) לפעמים ירוק בהיר (קצת פחות בולט).

**שילוט המספר והיעד על האוטובוס בצבע ענבר על רקע שחור.
הכיתוב גדול מאד ועבה מאד.
שלט הדגל של עמוד התחנה קטן מאד.**

חניה

בכל היישובים ולעתים קרובות גם מחוץ למקומות היישוב (במגרשי חניה או במקומות המסומנים ברחוב) החניה היא בתשלום בשיטת Pay and Display. יש להציג את כרטיס התשלום על החלון הקדמי. מכונות לתשלום נמצאות בקרבת מקומות החניה במגרש או ברחוב.

בנוסף למקומות חניה מסומנים במגרשי חניה יש בדרך כלל גם מספר מצומצם של מקומות חניה על הכביש בתוך היישוב באזורים המסחריים העיקריים. הסימון של מקומות אלה הוא על גבי הכביש עצמו, לרוב כתוב DISABLED.

במקומות חניה המיועדים לנכים לפעמים לא נדרש לשלם. יש לבדוק זאת על פי השילוט במקום או השילוט על מכונת התשלום.

לישראל אין הסכם רשמי עם בריטניה לגבי תווי חניית נכים וההכרה בתו החנייה הישראלי לנכים תלויה במדיניות היישוב ו/או ברצונם הטוב של שוטרים ופקחים. אי אפשר לדעת זאת מראש. בכל אופן יש אכיפה קפדנית על התשלום ועל חניה במקום חניה לנכים הן על ידי שוטרים והן על ידי פקחים. (הלוואי עלינו בישראל אכיפה כזו).

בחניות של מרכולים ומרכזי הקניות מסומנים בדרך כלל הרבה מקומות חניה לנכים וכן מקומות חניה להורים עם ילדים.

דוגמה לשילוט חניית נכים במרכז קניות

הסעות במרכז העיר

במרכז העיר ווקינג (WOKING) שמדרום ללונדון, כמו בערים רבות אחרות, מרכז העיר החדש, חלקו מקורה (קניון), צמוד למרכז העיר הישן. ברחבי מרכז העיר יש הסעות חינם ברכב קטן (BUGGY), לנוחות המתקשים בהליכה ולמתעייפים מהמרחקים הגדולים. הרכב נוסע כל הזמן באזור מרכז העיר וכל אחד יכול לבקש הסעה.

הסעות חינם במרכז העיר ווקינג (WOKING) (מדרום ללונדון)

בתי קפה ומסעדות נגישים

הרבה (אם כי לא כל) בתי הקפה והמסעדות נגישים ונוחים לאנשים עם יכולות שונות. בתוך רבים מבתי הקפה ובפאבים המציעים תפריט במשך כל היום, ישנם כמה סוגים שונים של מקומות ישיבה ושולחנות בגובה תואם: כיסאות עם וללא משענות ידיים, כורסאות ולעתים (בהתאם לסוג ואופי המקום) כיסאות גבוהים לישיבה ליד הבר. בבתי הקפה המשולבים בתוך חנויות ספרים (כיף אמיתי), כמעט תמיד אפשר למצוא לפחות כורסא אחת או שתיים כדי להתרווח ולקרוא ספר תוך כדי שתיית הקפה.

בכל בתי הקפה הנגישים בהם בקרנו היו גם שירותי נכים. במקומות קטנים יחסית יש רק בית שימוש אחד נגיש המיועד לכל הלקוחות. לפעמים שטח בית השימוש הנגיש גדול מאד ומעיד על כך שלצורך הנגשה בוטלו לפחות שני בתי שימוש (אחד לנשים אחד לגברים) שלא היו נגישים בעבר.

הכיסאות עם משענות ידיים ובגובה ישיבה נוח גם לאנשים עם מוגבלות בהליכה. השולחן מאפשר גישה לאדם בכיסא גלגלים.

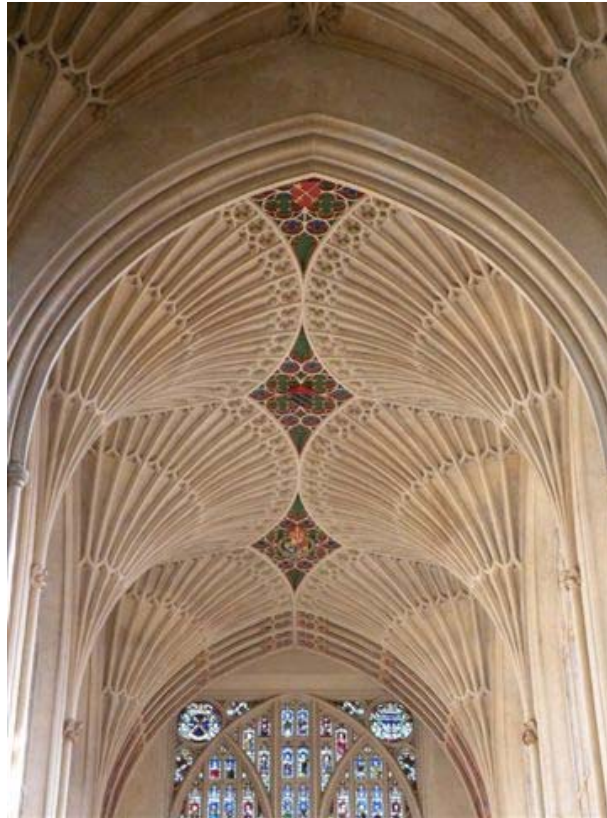

וקצת "טעימות"

מבט על העיר באת' (BATH) והקתדרלה מהמרחצאות הרומיים

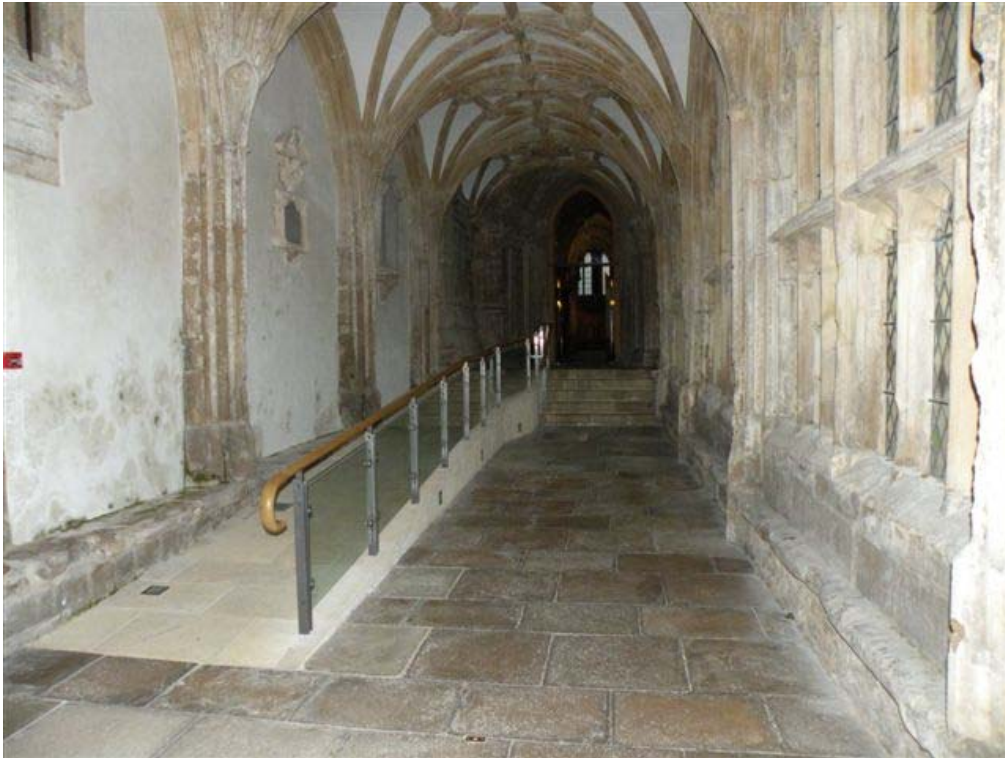

תקרת הקתדרלה בעיר באת' (BATH)

הקתדרלה בעיר WELLS . יש נגישות. – נגישות בחוץ

הקתדרלה בעיר WELLS - נגישות בפנים

נגישות בכיכר השוק המובילה לקתדרלה בעיר WELLS

חיות סוסי פוני

ברבורים וברווזים שטים להם בנחת באגמים

גשר אבן עתיק

אפשר ללכת על גשר האבן אך הוא אינו נגיש לאנשים עם מוגבלות בהליכה.
יש חניית נכים קרובה מאד ושביל נגיש המאפשר לגשת ולצפות בגשר מקרוב.

בתים עם גגות קש במחוז דבון (DEVON)

עיירות וערי דייג בחוף הדרומי (המפורץ) של קורנוול CORNWAL

בכל עיירה, בכל עיר, יש טיילת נוחה להליכה לאורך המים.
בכל היישובים בהם בקרנו הטיילת נגישה כמעט בכל חלקיה.
הריצוף בטיילת אחיד (לרוב עשויה משטחי או מרצפות בטון או אספלט).
בעיירות דייג קטנות וישנות חלק ממשטחי ההליכה לעתים פחות נוחים, יש יותר שקעים
ובליטות וההליכה או התמרון בכיסא גלגלים קצת קשה יותר, אך בהחלט אפשרית.

* תודה לבן זוגי יעקב עילם שצילם את רוב התמונות.